

EITEM 6 – CWESTIYNAU

Cwestiynau gan Aelodau Etholedig

1) Cwestiwn y Cynghorydd Gwynfor Owen

Os nad ydych eisoes yn gwybod mae ymgyrch wedi ei ddechrau yn Harlech gan ddynes o'r enw Andrea Bowen I gael cofeb I Catrin merch Glyndŵr Mae hanes Catrin yn hynod o drist ac yn amlwg roedd yn ferch dewr iawn.

Gai ofyn felly os buasai'r Cyngor yn gallu cefnogi mewn egwyddor yr ymgyrch gymunedol i godi cerflun o Catrin ferch Owain Glyndŵr yn Harlech, gan ystyried ei chysylltiad hanesyddol uniongyrchol â'r dref drwy Castell Harlech, a'r ffaith nad oes ar hyn o bryd gofeb gyhoeddus yn cydnabod ei haberth a'i rôl yn hanes Cymru?

Ateb yr Aelod Cabinet dros Economi a Chymuned, Y Cynghorydd Medwyn Hughes

Diolch i'r Cynghorydd am ei gwestiwn. Mae gan Harlech ran amlwg yn hanes Cymru, ac mae hanes Catrin, merch Owain Glyndŵr, yn arwyddocaol yn yr hanes yma. Dwi'n siŵr byddai Cyngor Gwynedd yn cefnogi mewn egwyddor ymgyrch lleol i ddehongli'r hanes trwy greu cerflun o Catrin yn Harlech. Byddai'n gyfle gwych i godi ymwybyddiaeth a hyrwyddo'r hanes i blant a phobl ifanc Gwynedd ac i ymwelwyr i'r dref a'r Castell, sydd wrth gwrs yn rhan o Safle Treftadaeth Byd. Gwn fod swyddogion o'r Adran Economi a Chymuned yn barod iawn i gefnogi'r grŵp lleol, a dwi'n siŵr bydd gwasanaethau eraill o'r Cyngor hefyd yn cefnogi'r ymgyrch i adnabod safle addas ar gyfer y gofeb.

2) Cwestiwn y Cynghorydd Beca Brown

Cyhoeddwyd adroddiad gan Archwilio Cymru ym mis Ionawr 2021 yn asesu pa mor lwyddiannus neu beidio oedd Ffordd Gwynedd. Mae darn o'r adroddiad sy'n dwyn y teitl 'Diwylliant - Grymuso, Ymddiriedaeth ac Arweinyddiaeth' yn rhybuddio am ddwy broblem, sef bod her adeiladol yn cael ei hatal a bod rhywfaint o her ddinistriol yn bodoli, yn aml gan rai mewn awdurdod - rhywbeth sy'n tanseilio ymddiriedaeth ac yn atal grymuso.

Mae'r ddau fater yn cyfrannu at yr un risg systemig: diwylliant ble nad yw pryderon yn cael eu codi'n effeithiol, ble nad yw syniadau'n cael eu rhannu'n ddiogel, a ble gall arferion anniogel fynd heb eu herio. Amlygwyd rhai o ganlyniadau diwylliant o'r fath yn adroddiad Cyfiawnder Trwy Ein Dewrder.

O ystyried bod y pryderon hyn wedi eu codi yn 2021 - ddwy flynedd cyn arestio Neil Foden - beth wnaethpwyd ar y pryd i wella ymddiriedaeth a cheisio datblygu diwylliant gwaith sydd yn grymuso herio iach ac adeiladol?

Ateb yr Aelod Cabinet dros Wasanaethau Corfforaethol, Y Cynghorydd Llio Elenid Owen

Ffordd Gwynedd yw'r term sy'n cael ei ddefnyddio i gyfeirio at ein ffordd ni o weithio yma yng Ngwynedd. Mae'n ffurfio 9 ffordd gwaith sy'n rhan o'r Cynllun Datblygu Sefydliad. Mae pwyslais ar roi pobl Gwynedd yn ganolog i bopeth yr ydym yn ei wneud ac edrych ar y gwasanaeth sy'n cael ei ddarparu trwy lygaid y dinesydd.

Cynlluniwyd darn o waith ar y cyd gyda Swyddfa Archwilio Cymru i edrych ar sut oedd y diwylliant wedi gwreiddio erbyn 2020. Allbwn y gwaith hwnnw oedd llythyr yn crynhoi'r sefyllfa. Dyma linc i'r llythyr: [Llythyr Ffordd Gwynedd](#)

Prif gasgliad Archwilio Cymru yn y llythyr oedd bod:

“Ffordd Gwynedd yn ymwreiddio'n dda ac yn sbarduno newid diwylliannol, fodd bynnag, mae yna rai rhwystrau a chamsyniadau cyffredin yn bodoli sy'n arafu cynnydd Ffordd Gwynedd”.

Roedd y gwaith a gynhaliwyd gan Swyddfa Archwilio Cymru wedi ei seilio ar gyfweiliadau gyda phob Pennaeth Adran a Chyfarwyddwr ar y pryd. Ymysg nifer o gasgliadau ac argymhellion adeiladol, adnabuwyd herio dinistriol fel un rhwystr:

“...er mwyn teimlo eich bod wedi eich grymuso, mae angen gallu ymddiried yn y rhai o'ch cwmpas. Mae angen iddynt fod yn gefnogol ac yn gadarnhaol, hyd yn oed wrth herio. Mae amgylchedd diogel yn allweddol, sef man diogel i arbrofi ac i edrych i mewn i syniadau. Man lle mae'n ddiogel i fethu a dysgu, gan geisio cefnogaeth a mewnbwn gan gydweithwyr. Yn amlwg, ar lefel uwch yn unrhyw sefydliad mae angen cynhenid i dderbyn ac ymateb i her, mae'n rhan o'r swydd. Ond rhaid ei wneud mewn ffordd adeiladol, gefnogol neu, fel arall, gall fod yn wrthgynhyrchol. Ar hyn o bryd, yn y Cyngor, mae yna enghreifftiau lle nad yw'r berthynas hon o ymddiriedaeth a her adeiladol yn bodoli; caiff her ei disgrifio'n aml yng ngeiriau rhai pobl a caiff ei gweld gan eraill fel rhywbeth dinistriol.”

Mewn ymateb i lythyr y Swyddfa Archwilio, o ganlyniad uniongyrchol i'r sylwadau hyn, cymerwyd camau penodol gan swyddogion y Cyngor yn ystod 2021 i gryfhau ymddiriedaeth, ac i ddatblygu diwylliant yn bellach.

Yn dilyn apwyntio Prif Weithredwr newydd yn Mai 2021, un o'r camau cyntaf a gymerwyd ganddo oedd i geisio sicrhau fod pob her yn adeiladol ei natur. Newidiwyd ethos y cyfarfodydd Herio Perfformiad Adranol i un lle'r oedd diwylliant a phwyslais o “Herio a Cefnogi”. Roedd y newid hwn yn cefnogi dwy egwyddor sylfaenol:

1. **Herio iach ac adeiladol**, wedi ei seilio ar dystiolaeth ac arweinyddiaeth glir; a
2. **Cefnogi perfformiad** drwy gryfhau sgiliau rheoli, sicrhau cysondeb, a meithrin agwedd sy'n canolbwyntio ar ddatblygu yn hytrach na beirniadu.

Ers hynny, mae'r trefniadau newydd wedi dod yn rhan o drefn lywodraethu'r Cyngor.

Yn ychwanegol i hyn:

1. Adolygwyd y pecyn hyfforddi i Reolwyr gan sicrhau ei fod yn cynnwys hyrwyddo'r diwylliant o herio adeiladol. (Rhoddwyd hyfforddiant tebyg i Aelodau Etholedig yn dilyn etholiad Mai 2022.)
2. Cyflwynwyd llythyr y Swyddfa Archwilio i'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio yng Ngorffennaf 2021 a Sefydlwyd Grŵp Tasg a Gorffen o Aelodau'r Pwyllgor i gydweithio â'r Prif Weithredwr a'r Cyfarwyddwr Corfforaethol i wneud Adolygiad manwl o sut oedd y ffordd o weithio yn datblygu drwyddi draw.

3. Bu i'r Adolygiad gynnwys asesiad gan bob Tîm Rheoli Adrannol o sut oedd eu hadran yn gweithredu'r ffordd o weithio.
4. Adroddwyd ar gasgliadau'r Adolygiad i'r Pwyllgor Craffu Addysg ac Economi yn Hydref 2022 gyda nifer o argymhellion am sut i barhau i ddatblygu'r ffordd o weithio. Dyma linc i ddogfennau'r Pwyllgor Craffu: [Adroddiad Gweithgor Adolygu Ffordd Gwynedd](#)

Trafodwyd casgliadau'r Adolygiad yma yng nghyfarfod Ionawr 2023 o Dîm Arweinyddiaeth y Cyngor ac eto wrth fabwysiadu fersiwn newydd o Gynllun Ffordd Gwynedd 2023-28 yng nghyfarfod y Cabinet ym Mawrth 2023. Dyma linc i Gynllun Ffordd Gwynedd: [Cynllun Ffordd Gwynedd - Mawrth 2023](#)

Mynegwyd amryw o sylwadau gan yr aelodau cabinet ar y pryd am wahanol elfennau o Ffordd Gwynedd gan gynnwys cydraddoldeb, gweithio gyda phartneriaid allanol a phwysigrwydd edrych ar wasanaethau'r Cyngor drwy lygaid y defnyddwyr. Dyma linc i'r cofnodion (eitem 6): [Cofnodion Cabinet 7 Mawrth 2023](#)

Mae hi bellach hanner ffordd drwy'r cynllun a fabwysiadwyd yn 2023 ac mae'n fwriad gan y Prif Weithredwr i gynnal adolygiad pellach o'r cynnydd dros y misoedd nesa. Mae adolygu a gwirio diwylliant sefydliadol yn rhywbeth ddylai ddigwydd yn barhaus ac yn bendant yn dilyn cyhoeddi adroddiad Cyfiawnder Trwy Ein Dewder.

Mae adroddiad Cyfiawnder Drwy Ein Dewrder wedi ysgwyd y Cyngor cyfan ac yn berthnasol iawn wrth fynd ati i adolygu Ffordd Gwynedd. Bydd yn hanfodol sicrhau mewnbwn Aelodau i'r Adolygiad hwn a byddwn yn gofyn am fewnbwn Swyddfa Archwilio Cymru y tro hwn hefyd.

Fel bob amser, wrth drafod y pwnc pwysig yma, y dioddefwyr sydd ar flaen ein meddyliau. Dwi'n ategu ymddiheuriadau'r Cyngor hwn i'r dioddefwyr a phawb gafodd eu heffeithio gan y troseddau. Trwy'r Cynllun a'r Bwrdd Ymateb mae gweithredu yn digwydd er mwyn gwneud yn siŵr fod newid, gan gynnwys newid i ddiwylliant y Cyngor ar waith; hyn ydi'r deyrnged fwyaf y gallwn ei dalu i ddewrder y dioddefwyr.

Dyma linc i Gynllun Ymateb Cyngor Gwynedd: [Cynllun Ymateb](#)